

Θούριος - Σημειώσεις, ανάλυση, απαντήσεις στις ερωτήσεις του βιβλίου και φύλλο εργασίας - Λογοτεχνία Γ' Γυμνασίου

Author - Αποστόλης Ζυμβραγάκης
10:01 μ.μ. 7 minute read

0

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΑΝΑΛΥΣΗ

Ρήγας Βελεστινλής : Γεννήθηκε το 1857 στο Βελεστίνο (αρχαίες Φερές) της Μαγνησίας και αποδείχθηκε δάσκαλος του γένους.

- Το έργο «Θούριος» είναι **ένας πατριωτικός ύμνος** που προτρέπει σε απελευθερωτικό αγώνα.
- Περιλαμβάνει **126 στίχους** από τους οποίους δίνονται στο απόσπασμα οι 40 πρώτοι.
- Η λέξη «θούριος, σύμφωνα με τους αρχαίους Έλληνες, σήμαινε **ορμητικός, πολεμικός. Με αυτό τον τίτλο θέλει να αποδώσει το επαναστατικό περιεχόμενο του ποιήματος**

Είδος : πατριωτικό, επαναστατικό άσμα

Θέμα : Η προτροπή του ποιητή προς τους σκλαβωμένους Έλληνες για επανάσταση κατά των Τούρκων (Οθωμανών).

Γλώσσα : **Δημοτική (φαναριώτικη) με ιδιωματισμούς** (πχ ψένουν), τουρκικές λέξεις και λόγιες (πχ να ζούμεν)

Ύφος : απλό ζωντανό, γιατί παρουσιάζει το φλογερό κήρυγμα του Ρήγα

Στίχος : **ιαμβικός, οξύτονος 13 σύλλαβος** (κάθε στίχος αποτελείται από έναν 7σύλλαβο και από έναν 6σύλλαβο), **με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία**

Συναισθήματα :

- Πατριωτικός ενθουσιασμός
- Αγάπη για ελευθερία

Δομή :

- **1η ενότητα :** στ. 1-8 , προοίμιο- δυσκολίες των κλεφτών από τη σκλαβιά (τα δεινά της σκλαβιάς)
- **2η ενότητα :** στ 9-20 Αποτελέσματα δουλείας
- **3η ενότητα :** στ. 21-30 Προτροπή σε απελευθερωτικό αγώνα
- **4η ενότητα :** στ. 31-40 όρκος για κοινό αγώνα και συνέπειες παράβασης του όρκου

Ανάλυση 1ης ενότητας

- Στ. 1 « **ως τότε παλικάρια** » : ξέσπασμα **απελπισίας, αγανάκτησης, οργής** του ποιητή για τις άθλιες συνθήκες των σκλαβωμένων Ελλήνων.
- **Παρουσίαση δυσκολιών των κλεφτών** (στ 1-8) :

- 1) ζουν σε στενότητα (στα στενά) = ανασφάλεια (μεταφορικά)
- 2) σα λιοντάρια (παρομοίωση) = μοναχικά, σε μέρη δύσβατα, σε ορεινές περιοχές
- 3) σε σπηλιές και όχι σε σπίτια, όπως οι άλλοι άνθρωποι
- 4) στερούνται την κοινωνική ζωή, βλέποντας «κλαδιά» (δάση) αντί για ανθρώπους
- 5) ζουν μακριά από τους δικούς τους
- 6) σε μια σκλαβωμένη Πατρίδα

- Χρησιμοποιεί **α' πληθυντικό πρόσωπο**, απευθυνόμενος στους κλέφτες αλλά τοποθετώντας και τον εαυτό του μέσα σε αυτούς (πιθανόν και από προσωπική εμπειρία)
- Οι ερωτήσεις είναι **ρητορικές** και με αυτές καλεί όλους τους Έλληνες (Ρωμαίους) να επαναστατήσουν για την ελευθερία τους
- **Γνωμικό** : διατυπώνει την άποψη για μια ώρα ελεύθερης ζωής παρά για μακροχρόνια δουλεία που ισοδυναμεί με φυλακή (έμμεση προτροπή για αγώνα και επανάσταση). Έμμεσα καταγράφει τις εμπειρίες των Ελλήνων (φυλακίσεις, καταπίεση) στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Σχήματα λόγου :

- **Παρομοίωση** : στ. 2 «σα λιοντάρια»
- **Ασύνδετο** : στ. 1-2, 3-4
- **Μεταφορά** : «πικρή σκλαβιά», «χάνουμε αδέρφια», «παρά σκλαβιά και φυλακή»
- **Αντίθεση** : «ελεύθερη ζωή- σκλαβιά»

Ανάλυση 2ς ενότητας

- Χρησιμοποιεί **β' ενικό πρόσωπο** γιατί απευθύνεται σε όλους τους σκλαβωμένους (**αμεσότητα**)
- **Στ. 9 ρητορική ερώτηση** (η ζωή χωρίς ελευθερία δεν έχει αξία)
- Στ. 10 καλεί κάθε σκλαβωμένο Ρωμίο να σκεφτεί **τα αποτελέσματα, τις συνέπειες της δουλείας** :

Α) απώλεια ζωής ή ισόβια βάσανα (ψένουν στη φωτιά)

Β) απόλυτη υποταγή στον τύραννο (Σουλτάνο) και εκμετάλλευση από αυτόν (στ.12-14)

Γ) Ο τύραννος κοιτά το συμφέρον του και την εξουσία του και θανατώνει/τιμωρεί όλους ανεξάρτητα από αξιώματα, τίτλους, εθνικότητες, φυλές, κοινωνικές τάξεις (παραδείγματα επωνύμων Φαναριωτών που θανατώθηκαν)

Δ) Καμία πρόοδος δε σημειώνεται (στασιμότητα, στ 20)

- Υπάρχει **ιεραρχική κλιμάκωση των δεινών** της δουλείας που ξεκινά από την καταπίεση (στ 11-16) και φτάνει μέχρι τη θανάτωση (στ. 17-20) – δραματική ατμόσφαιρα : **άρα απευθύνεται όχι μόνο στους Έλληνες- Ρωμαίους και στους άλλους λαούς των Βαλκανίων αλλά και στους καταπιεσμένους Τούρκους**

Σχήματα λόγου :

- Παρομοίωση : στ 10 («ψένουν ...φωτιά»)
- Μεταφορά : (το αίμα σου να πει, καθρέπτης είν' να ιδής)

Ανάλυση 3ης ενότητας

Αποτελεί παραινετική στροφή

- Χρήση **β' ενικού, α' πληθυντικού πληθυντικού** (ελάτε, ας κάμωμεν, να βάλωμεν, προτρεπτική προστακτική και υποτακτική)
- Στ.22 η απόφαση για Αγώνα (επανάσταση) πρέπει να επισφραγιστεί με όρκο **στο Σταυρό**
- Στ. 23 όραμα για ίδρυση ενός κράτος με **ικανούς, άξιους ηγέτες που διαπνέονται από πατριωτισμό**
- Στ. 25 Οι νόμοι ορίζουν **το «κράτος δικαίου»**, απαραίτητη η υπακοή στους νόμους, ενώ **η αναρχία θεωρείται δουλεία**, αφού δεν υπάρχουν νόμοι για να περιφρουρούν τα δικαιώματα των ανθρώπων (στ. 27)

Σχήματα λόγου :

Προσωποποίηση : « οι Νόμοι », « η Πατρίδα »

Παρομοίωση : (η αναρχία ομοιάζει την σκλαβιά)

Μεταφορά : (σκληρή φωτιά)

Αντίθεση : αρχηγός- αναρχία

Ανάλυση 4ης ενότητας

- Προηγείται η αφήγηση : ορκίζεται στον Ουρανό και όχι στο σταυρό, ίσως για να δείξει έναν υπερεθνικό χαρακτήρα της επανάστασης
- Σε α' πρόσωπο, αρχίζει με την επίκληση του Θεού
- **Δεσμεύσεις όρκου :**

α) δε θα γίνει όργανο του κατακτητή, στ. 32

β) δε θα δουλέψει για τα συμφέροντά τους και δε θα παρασυρθεί από τις υποσχέσεις τους στ 33-34

γ) μόνος σκοπός : ο αφανισμός των εχθρών (τυράννων) στ.35-36

δ) πίστη στη πατρίδα στ. 37

ε) απόλυτη υπακοή στους άρχοντες (στρατηγό) στ.38

στ) τιμωρία στους επίορκους – σκληρή τιμωρία από την παράβαση του όρκου

(εικόνα- παρομοίωση : σαν καπνός και υπερβολή : «ν' αστράψει ...καπνός»)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

1.Πώς παρουσιάζει ο Ρήγας τη ζωή των σκλαβωμένων και γιατί θεωρεί προτιμότερο το θάνατο;

Απάντηση

Ο Ρήγας παρουσιάζει τη ζωή των υπόδουλων άθλια, δυσβάχτατη, ντροπιαστική, εφιαλτική και βασανιστική : μια αλληλοδιαδοχή φυλακίσεων, προσβολών, ταπεινώσεων, σφαγών. Την περιγράφει γλαφυρά με τη μεταφορά «σε φένουν κάθε ώρα στη φωτιά», η οποία ευσταθεί και ως κυριολεξία, αφού αυτό το μαρτύριο γνώριζαν πολλοί αγωνιστές ως πληρωμή για την απειθαρχία τους. Μια ζωή ανάξια να τη ζει κανείς, ακόμη κι αν έχει επιλέξει την περήφανη αυτοεξορία των κλεφτών, που με την αποστασιοποίησή τους διαφυλάσσουν μεν την αξιοπρέπεια και την τιμή τους, εγκαταλείπουν δε τον τόπο τους και τα αγαπημένα τους πρόσωπα στο έλεος των σφετεριστών.

Προτιμά το θάνατο όχι με την έννοια της παραίτησης, της αυτοκτονίας, που περιφρονεί το αγαθό της ζωής και υποτιμά τη δύναμη του ανθρώπου, αλλά τη Θυσία, την οδό του μαρτυρίου, που ανοίγει δρόμο για τους επόμενους, τον αγώνα μέχρις εσχάτων, γιατί είναι αδύνατο για έναν άνθρωπο με αυτοσεβασμό να ζήσει όλη του τη ζωή στην ταπείνωση και την υποταγή. (Ας αναλογιστούμε τι δυναμική πήραν τα λόγια του, όταν ο ίδιος ο Ρήγας έκανε πράξη τις ιδέες του).

2.Ποια εκφραστικά μέσα τονίζουν τον επαναστατικό χαρακτήρα του Θούριου; Δώστε ένα παράδειγμα.

Απάντηση

Τα μέσα είναι Μορφικά και Ουσιαστικά (περιεχομένου)

Η λιτότητα στα στολίδια του ύφους και τις συνήθειες για την εποχή λογοτεχνικές χάρες. Μ

Οι αλληπτάλληλες ρητορικές ερωτήσεις Μ

Ο εκρηκτικός τόνος του. Μ

Η μελωδικότητά του, που θυμίζει εμβατήριο Μ

Το επίγραμμα των στ. 7-8, που είναι καταστάλαγμα εμπειρίας και σοφίας και εξυψώνει την ελευθερία σε ύψιστη αξία ζωής και γίνεται σύνθημα. Ο

Ο όρκος Ο

Η έκκληση για συστράτευση στον αγώνα. Ο

3. Ο Ρήγας καλεί τους πατριώτες σε κοινό όρκο με συγκεκριμένες δεσμεύσεις. Πώς οραματίζεται το μέλλον και τι επιθυμεί να πετύχει με αυτές τις δεσμεύσεις;

(Μπορείτε να απαντήσετε επικαλούμενοι και άλλες ιστορικές πληροφορίες για την προσωπικότητα και τη δράση του Ρήγα.).

Απάντηση

(Επάρκεια στοιχείων προς αυτή την κατεύθυνση προσφέρουν τα Δίκαια του Ανθρώπου, η πολιτική Διακήρυξή του και το Σύνταγμα.)

Οραματίζεται να ζήσει σε μια Ελεύθερη, Δημοκρατική, Ανεξάρτητη και Ειρηνική χώρα, όπου προστατεύονται τα ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα, καταργούνται οι ανισότητες, καταδικάζεται η οικονομική εκμετάλλευση, διασφαλίζεται η ισονομία, κατοχυρώνεται το δικαίωμα της ανεξίτηλης, ενθαρρύνεται η φιλομάθεια και των δύο φύλων, με λίγα λόγια ο Νόμος αναγνωρίζει τον άνθρωπο ως αυταξία.

Με τις δεσμεύσεις του προσπαθεί να προλάβει φαινόμενα εκφυλισμού του αγώνα, όπως την αναρχία και την ανομία, τον εθνικό διχασμό και την εγωλατρία, τον πόθο για αξιώματα και εξουσία, που τα θεωρεί ισοβαρή κακά με τη σκλαβιά και να προβάλει την ανάγκη της εθνικής ενότητας και της συσπείρωσης. Η πρόνοιά του αυτή είναι μια έμμεση μαρτυρία της πολιτικής εμπειρίας του, της διορατικότητάς του αλλά και της βαθύτατης γνώσης της ελληνικής ιδιοσυγκρασίας

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

A. Σχετικά με τη ζωή και τη δράση του (βλ Ιστορία Νεοελληνικής Λογοτεχνίας ΟΕΔΒ σελ 41 και διαδίκτυο):

1. Γιατί ο Ρήγας ονομάζεται Βελεστινλής και πώς αλλιώς ονομάζεται από τους μελετητές;

2. Αναφέρετε τους τόπους σπουδών και διαμονής του:

3. Γιατί η Βιέννη αποτέλεσε το σημαντικότερο σταθμό της συγγραφικής και πολιτικής δράσης του;

4. Σε ποιο σύνθετο πολιτικό έργο του ανήκει ο Θούριος και ποιο το πολιτικό όραμα που εκφράζει;

B. Επεξεργασία κειμένου

5. Ο Θούριος ετυμολογικά προέρχεται από το επίθετο _____ που σημαίνει _____ και πλέον έχει καθιερωθεί ως _____

6. Σε ποιους αναφέρεται στην 1η στροφή και γιατί χρησιμοποιεί το α' πληθυντικό πρόσωπο;

7. Ποιος είναι ο Τύραννος και ποιες οι αυθαιρεσίες του;

8. Στο τετράδιο σας να αναπτύξετε τη διαπίστωση του Ρήγα ότι *η αναρχία μοιάζει με σκλαβιά*.

9. Ποιο πρόσωπο επιλέγει ο Ρήγας για τον Όρκο και γιατί;

10. Τι αποδεικνύει για το χαρακτήρα της εξέγερσης το γεγονός ότι οι επαναστάτες ορκίζονται στον ουρανό και όχι στο σταυρό; (Για το πολιτικό όραμα του Ρήγα συμβουλευτείτε το βιβλίο της Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας ΟΕΔΒ σελ 25).

11. Στις δύο τελευταίες στροφές ο Ρήγας, μέσω του όρκου, καλεί τους επαναστάτες να αναλάβουν συγκεκριμένες δεσμεύσεις για το πολιτικό μέλλον των Ελλήνων:

α) _____

β) _____

γ) _____

δ) _____

ε) _____

12. Στο τετράδιό σας να σχολιάσετε τις εναλλαγές των ρηματικών προσώπων και των εγκλίσεων στις τέσσερις στrophές του αποσπάσματος.

13. Συμπληρώστε ή επιλέξτε:

Η γλώσσα του Θούριου είναι _____

Το ύφος είναι πομπώδες, ορμητικό, απότομο, ενθουσιώδες, παραινετικό(συμβουλευτικό), απλό, αποτρεπτικό. Τέλος ο στίχος είναι 15σύλλαβος /13σύλλαβος με ομοιοκαταληξία /χωρίς ομοιοκαταληξία και με διασκελισμό /χωρίς διασκελισμό.

14. Να γίνει η σωστή αντιστοίχιση:

-πικρή σκλαβιά	
-σαν καπνός	μεταφορά
- ανδρείοι καπετάνιοι, παπάδες λαϊκοί	ασύνδετο
- οι Νόμοι να 'ναι οδηγός	προσωποποίηση
-σαν λιοντάρια	ρητορικό ερώτημα
-άδικο σπαθί	προτρεπτική υποτακτική
-το αίμα σου να πιη	παρομοίωση
-να κάμωμεν, να βάλωμεν	
-τι ωφελεί να ζήσης στη σκλαβιά	

15. Ποια φυσικά δικαιώματα των ανθρώπων υπερασπίζεται ο Ρήγας στην ενότητα *Τα*

Δίκαια του *Ανθρώπου* από το έργο του Νέα Πολιτική Διοίκηση (1797) και ποια επίδραση απηχούν σύμφωνα με τις ιστορικές σας γνώσεις;

-«Όλοι χωρίς εξαίρεσιν έχουν χρέος να ήξεύρουν γράμματα», «Η Πατρίς έχει να καταστήση σχολεία εις όλα τα χωρία διὰ τὰ ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ παιδία».

-«Όλοι οἱ ἄνθρωποι, Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι, κατὰ φυσικὸν λόγον εἶναι ἴσοι».

-«Ὁ Νόμος εἶναι ὁ αὐτὸς διὰ τὸ πταῖσμα καὶ ἀμετάβλητος, ἤγουν δὲν παιδεύεται ὁ πλούσιος ὀλιγώτερον καὶ ὁ πτωχὸς περισσότερον διὰ τὸ αὐτὸ σφάλμα, ἀλλ' ἴσια-ἴσια».

-«Τὸ δίκαιον τοῦ να φανερώνωμεν τὴν γνώμην μας καὶ τοὺς συλλογισμοὺς μας, τὸσον μὲ τὴν τυπογραφίαν, ὅσον καὶ μὲ ἄλλον τρόπον δὲν εἶναι ἐμποδισμένον».
